

вового государства, которое не может функционировать без участия активных лиц и граждан, проживающих на ее территории. Они всегда будут главной темой для обсуждения среди научных сообществ, юристов-практиков и других заинтересованных лиц.

Ключевые слова: человек, права человека, свободы человека, правовое государство, демократическое государство, демократическое развитие государства.

Diachenko N. Human rights as the essential characteristic of democratic development of the country

The article focuses on identifying the key problems standing in the way of the realization of the protection of fundamental human rights. The rights and freedoms of man and always will be the main value of a democratic legal state, which cannot function without the active participation of individuals and citizens living in territory. They will always be the main topic of discussion among scientific communities, legal practitioners and other people.

Key words: man, human rights, human freedom, legal state, democratic state, democratic development of the state.

УДК 340.1; 347

*Євген Євгенович Звонков,
студент юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

**ДОГОВІР ПРИЄДНАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ**

У будь-якому цивілізованому суспільстві повинні бути правові інструменти, які забезпечують обіг матеріальних і нематеріальних благ з метою нормального функціонування цього суспільства, і які б могли розвивати суспільство далі. Одним із найефективніших правових засобів у вирішенні цих завдань став договір, відомий нам ще з часів Стародавнього Риму. Вже тоді, у Римській Імперії договір зарекомендував себе як ефективний засіб товарообігу [1, с. 204]. Звісно, в різні періоди історії та розвитку суспільства він змінювався і трансформовався – змінювалися його призначення та функції.

Вперше договір приєднання у сучасному розумінні з'явився приблизно у ХІХ ст. Його поява була зумовлена декількома факторами, такими як:

- проголошення принципу свободи договору, який дав можливість учасникам цивільних правовідносин самостійно визначати для себе умови договору;
- швидке розширення ринку товарів і послуг зумовило необхідність укладення великої кількості договорів, умови яких були однакові за своєю сутністю, для пришвидшення товарообігу;
- монополізація у багатьох сферах, яка дала можливість монополістам встановлювати договірні умови на власний розсуд, не маючи для себе значної конкуренції.

Пункт 1 ст. 634 Цивільного кодексу України визначає договір приєднання так: «Договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору» [2].

Іноземні науковці визначають договір приєднання як «типовий договір, умови якого вже встановлені однією стороною і повинні бути підписані іншою стороною, зазвичай споживачем, якому потрібні певні товари чи послуги. При цьому споживач не має правомочності чи можливості змінити умови договору або модифікувати їх. Такі договори є розповсюдженими у банківській сфері, у сфері постачання енергоресурсів, у договорах придбання/ренти автомобілей та в інших сферах, пов'язаних із наданням послуг. Характерною рисою договору приєднання є те, що споживач апіорі перебуває у нерівному становищі з іншою стороною. Інша сторона може встановлювати завідомо не вигідні умови для споживача, користуючись його необізнаністю чи зловживаючи монопольним становищем на певному ринковому сегменті (наприклад: у невеликому містечку всього одна компанія надає послуги з опалювання осель, і вона ставить завідомо вищу ціну за опалювання; чи банківська установа укладає зі споживачем завідомо не вигідний для нього договір, користуючись відсутністю специфічних знань у споживача)» [3, с. 51].

Отже, на основі зазначеного договір можна назвати договором приєднання, якщо:

- сторона у договорі визначає, що цей договір є договором приєднання;
- інша сторона не може внести зміни до умов договору – вона може лише прийняти їх, тобто приєднатися до вже існуючого договору.

Факультативними ознаками договору приєднання є:

- економічна нерівність сторін, які укладають договір;
- підприємницький статус сторони, яка пропонує договір до приєднання;

– зайняття монопольного становища у певному ринковому сегменті стороною, яка пропонує укласти договір.

Метою укладення договору приєднання, на нашу думку, є оптимізація цивільних економічних відносин, коли відсутня необхідність постійно укладати нові договори, які різні за змістом. Споживач отримує потрібний йому товар, роботу чи послугу у найкоротший термін і найзручнішим для нього способом. Значно скорочується час, потрібний на розроблення і підписання договору – від цього вигоду отримують обидві сторони.

Слід зазначити, що договори приєднання слід віднести до договірному способу регулювання відносин, а не нормативного. Їх можна віднести до засобу саморегулювання суспільних відносин, яке здійснюється волею суб'єктів приватного права на їх юридичній рівності і майновій самостійності. У договорі приєднання можна побачити ознаки цивільного договору, що дозволяє віднести його до договірному способу регулювання, а не нормативного.

Однією з особливостей договору приєднання є те, що за своєю юридичною природою він є особливою цивілістичною конструкцією, яка передбачає укладення різних за характером і змістом договорів шляхом приєднання до запропонованих стандартних умов.

Щодо умов договору приєднання вдале визначення подає у своїй дисертації «Договір приєднання у цивільному праві України» О. Лехкар, яка зазначає, що умови договору приєднання можна поділити за:

- 1) способом узгодження:
 - взаємоузгодженні (погоджуються сторонами у взаємному порядку);
 - продиктовані (пропонуються однією стороною, без обговорення їх змісту);
 - альтернативні (передбачають вибір певної умови із сукупності запропонованих);
- 2) юридичним значенням для існування договору приєднання:
 - головні (без них немає сенсу говорити про договір, як такий, що породжує цивільні права й обов'язки);
 - другорядні (щодо яких можна припустити, що без них договір породжував цивільні права й обов'язки без включення них у зміст договору);
- 3) врахуванням інтересів протилежної сторони при формуванні умов договору:
 - справедливі умови (якими права й обов'язки сторін договору розподіляються на паритетних засадах, надмірно не обтяжуючи жодну з них);
 - несправедливі умови (які всупереч принципу добросовісності несправедливо, не враховуючи інтересів контрагента, розподіляють права й обов'язки за договором, яка їх сформувала в односторонньому порядку) [4].

Розглянемо поняття «несправедлива умова» більш детально. В іноземних законодавствах і працях науковців поняття «несправедлива умова» закладена вже в дефініції поняття договору приєднання. Зазначається, що сторони є апіорі нерівними і можливі зловживання при складенні умов договору, такі спори повинен врегульовувати суд. Сторона, яка встановлює умови договору, може скористатися своїм монопольним становищем, чи зробити ставку на те, що споживач не буде достатньо обізнаним у певній сфері, може спеціально встановити умови, які б покращували їхнє становище, а споживача, навпаки – погіршували.

На нашу думку, поняття справедливих/несправедливих умов недоцільно використовувати при регулюванні правових відносин, тому що «справедливість» – поняття суб'єктивне та оціночне. Потрібно розуміти, що «справедливість», «справедливі», «справедливий» є категоріями і філософського, і етичного, і правового спрямування. Хочемо зазначити, що критеріями категорії «справедливі умови» можуть визначатися такі:

- не порушують прав, свобод і законних інтересів людини;
- відповідають умовам суспільного і правового розвитку, зокрема просторово-часовим вимірам;
- відповідають принципу верховенства права, правовій доктрині, судовій практиці, такому джерелу, як розум (англо-американська правова система).

Зробимо декілька зауважень щодо понятійно-категоріального апарату. Термін «справедливий» пов'язаний із такими поняттями, як «право», «справедливий». У словниках цей термін означає:

- який діє на підставі об'єктивних факторів, позбавлений упередження; заснований на правильному об'єктивному ставленні до кого-, чого-небудь.
- встановлений на вимогах справедливості; який має законні підстави, достатньо підтверджений, обґрунтований; такий, що виражає морально-етичні і правові норми [5, с. 1376].

Отже, використання термінів «справедливі»/«несправедливі» вважаємо недоречними у контексті договору приєднання, враховуючи сказане вище.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що у сьогоденнішніх реаліях договір приєднання є розповсюдженим засобом регулювання відносин, особливо у банківській сфері. Специфіка відносин у приват-

ному праві робить такі договори ефективними і необхідними у площині цивільного права. Але можливе зловживання фактором монопольного становища становить певну небезпеку для економічних відносин. З одного боку, держава повинна регулювати такі відносини, з другого – у неї відсутні дієві засоби впливу у цій сфері. Тому однією з головних цілей законодавця у цьому питанні є розробка ефективних засобів регулювання та впливу, які базуватимуться на об'єктивних категоріях і реаліях приватного права. Також значного доопрацювання потребує і понятійно-категоріальний апарат, що було показано на прикладі зі «справедливими» умовами.

Використані джерела

1. *Цивільне право України. Особлива частина* : підруч. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 4-те вид., стереотипне. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 1176 с.
2. *Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1452672460174443>.
3. *McLeod I. Key Concepts in Law* / I. McLeod. – N. Y., 2006.
4. *Лехкар О. В. Договір приєднання у цивільному праві України* : дис. ... канд. наук : спец. 12.00.03 / О. В. Лехкар. – Х., 2009.
5. *Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

Звонков Є. Є. Договір приєднання у цивільному праві України: теоретичні та практичні питання

У статті проаналізовано поняття «договір приєднання» і його історичне становлення. Показані як практичні, так і теоретичні проблеми. Досліджено іноземний досвід у теоретичній частині питання. Висвітлена актуальність договору приєднання у сучасних цивільних правовідносинах. Ставиться під сумнів категоріально-теоретичний термін «несправедливі умови» для визначення недійсності договору приєднання.

Ключові слова: договір приєднання, іноземна теорія, юридична природа, цивільні правовідносини, банківські правовідносини, несправедлива умова.

Звонков Е. Е. Договор присоединения в гражданском праве Украины: теоретические и практические вопросы

В статье проанализировано понятие «договор присоединения» и его историческое становление. Показаны как практические, так и теоретические проблемы. Исследован иностранный опыт в теоретической части вопроса. Освещена актуальность договора присоединения в современных гражданских правоотношениях. Ставится под сомнение категориально-теоретический термин «несправедливые условия» для определения недействительности договора присоединения.

Ключевые слова: договор присоединения, иностранная теория, юридическая природа, гражданские правоотношения, банковские правоотношения, несправедливое условие.

Zvonkov Ye. Accession Treaty in civil law Ukraine: theoretical and practical issues

In the article the term «accession treaty» and its historical development. Showing both practical and theoretical problems. Studied international experience in the theoretical part of the question. The urgency of the accession treaty in the current civil matters. Questioned categorial theoretical term «unfair conditions» to determine the invalidity of the treaty of accession.

Key words: accession agreement, foreign theory, legal nature, civil relations, banking relationships, unfair terms.

УДК 340.1

*Андрій Олександрович Костенко,
магістрант юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНТЕРНЕТУ: НЕОБХІДНІСТЬ НАЛЕЖНОГО ЮРИДИЧНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Значення інтернету як у приватному житті людини, так і в публічній сфері, що охоплює не лише внутрішньодержавні, а й міжнародні суспільні процеси, стрімко зростає. Завдяки тому, що інтернет створює безпрецедентні можливості вільного, простого та швидкого інформаційного обміну, він, об'єктивно, є цінністю для людини, держави та людства в цілому.

Водночас збільшується й потреба в адекватному, збалансованому правовому регулюванні суспільних відносин у сфері використання інтернету. Передусім це стосується належного юридичного закріплення, а отже, й забезпечення (гарантування) державою прав людини в цій сфері, адже вітчизняне законодавство у цьому контексті потребує концептуальних доповнень. Значну увагу, у зв'язку з цим, слід приділити методології визначення змісту таких прав з урахуванням природи інтернету та специфіки взаємодії людини з ним.